

Lina – en mobbad flicka

Av Hélène Jenvén, fil. dr i pedagogik

Här följer en episod ur min egen praktik som belyser kränkingsproblematikens komplexitet. Episoden visar på att svårigheter kan uppstå även när lärare, som här i ett arbetslag agerar samstämmigt men då det finns andra aktörer¹ som agerar i annan riktning och som i detta fall kan leda till att etiska principer konkurrerar/ställs mot varandra.

Skolledningen hade beslutat att Lina i år 6 skulle få byta klass därför att hon kände sig mobbad och saknade kamrater. Tillsammans med mamman bedömdes att miljön i vårt arbetslag bättre skulle passa henne och att hon på så sätt skulle trivas och få nya kamrater. Efter en kort tid i sin nya klass uttryckte Lina att hon på nytt kände sig kränkt av fem flickor som "frös ut" och "pratade skit" om henne. Detta bekräftades av flickorna som menade att de *inte* ville vara med Lina. De framförde flera skäl. Arbetslaget betraktade detta som ett kränkingsärende och hanterade det enligt föreskrifterna i skolans lokala likabehandlingsplan. Sociala åtgärdsprogram upprättades och stöd sattes in mm. Flickornas agerande bedömdes som utfrysning, något som tydligt definierades som en form av kränkning i skolans likabehandlingsplan. Skolledningen gav oss sitt stöd för vårt sätt att tänka och agera. Vi kände också att vi tryggt kunde luta oss mot styrdokumentet. Tre av de fem inblandade flickorna upphörde omedelbart med kränkningarna men de återstående två ville inte ändra sina beteenden. Föräldrarna backade upp dem: "ni kan inte tvinga våra flickor att vara tillsammans med den där Lina". Genom att hänvisa till skolans likabehandlingsplan och att likställa skolan med en arbetsplats där alla skulle få vara med, lyckades vi styra upp situationen. Vi poängterade för elever och föräldrar skolans uppdrag att förbereda eleverna för samhälle och arbete och argumenterade för att samma förhållanden råder utanför skolan: man behöver lära sig att respektera och samarbeta med alla. Under två års tid hölls det hela enligt min mening på en acceptabel nivå om än under protest från de båda kränkande flickorna och deras föräldrar.

En ny tillträdde rektor, som inte delade vår syn, valde att gå på samma linje som de kränkande flickorna och deras föräldrar. Han påverkade, enligt min mening, den rådande situationen i negativ riktning. Vid ett möte med inblandade föräldrar uttryckte rektorn att "man kan inte tvinga någon att vara med någon, de måste få välja själva" vilket precis var det som föräldrarna hävdade och ville höra. Uttalandet fick konsekvenser som personalen inte kunde hantera. En vecka senare ringde Linas mamma och undrade desperat: "Varför gör ni inget?" Hon berättade att situationen förvärrats, att fler elever blivit inblandade, att mobbningen blivit mer systematisk och nu verkade ske mer öppet. Jag var benägen att hålla med men kände att vi inget kunde göra! Vi stod handfallna. Tidigare hade alla kränkande handlingar mot Lina skett när lärare inte varit närvarande. Nu hörde även jag två flickor ute i kapprummet säga "vi behöver inte vara med henne längre, det har rektorn sagt". När jag refererade flickornas samtal för rektorn förklarade han att det han hade sagt på mötet inte innebar att det var tillåtet att kränka någon. Flickorna rättfärdigade kollektivt sina negativa handlingar mot Lina, samhörigheten mellan dem ökade och gruppen runt dem blev större. Nu var det "legitimt" att välja bort Lina och till slut var det *ingen* elev som ville vara med henne.

Linas föräldrar såg som enda utväg att flytta henne till en annan skola. Lärarna i vårt arbetslag upplevde att de hade misslyckats, men det fanns lärare på skolan som hade en annan uppfattning. En kort tid efter Linas flytt till en annan skola samtalade en kollega från mitt arbetslag och jag med en av de lärare

¹ Jag avser här exempelvis elevgrupper, föräldrar, andra personalgrupper eller skolledning.

som haft henne i klassen där hon först varit utsatt. När jag uttryckte att vi kände det som att skolan misslyckats att få stopp på kränkningarna protesterade den läraren genom att säga: "det är fel av er att säga att skolan misslyckats för vi har faktiskt gjort vad vi kan". Hade vi olika syn på kravet som uppdraget ställer på skolan eller gjorde vi olika bedömningar av måluppfyllelsen? I det här fallet ingrep lärarna men principen om individens frihet och integritet, autonomiprincipen, ställdes mot principen om människolivets okränkbarhet och idén om solidaritet. "*Rätten*" att välja bort en elev man inte vill ska ingå i den egna kamratgruppen ställdes mot "*rätten*" att få vara med i den kamratgrupp man själv önskar, vilket delade elever, föräldrar och personal i två läger. Detta fick allvarliga konsekvenser för hanteringen av mobbningsärendet och resulterade enligt min mening i ett misslyckande.

Det jag vill komma åt med fallet Lina är att belysa de svåra överväganden som lärare kan ha och som jag själv upplevt både inom förskola och skola, när en elev utesluts ur gemenskapen och där principen om individens frihet och integritet, autonomiprincipen, ställs mot principen om människolivets okränkbarhet. "*Rätten*" att välja bort en elev man inte vill ska ingå i den egna kamratgruppen ställs mot "*rätten*" att få vara med i den kamratgrupp man själv önskar. Hur motiverar lärare sitt handlande/icke-handlande vid situationer som den beskrivna? Om skolan ska vara en arena där ingen ska uteslutas som i fallet med Lina, på vilka grunder kan det i så fall hävdas?